

University of Groningen

Een exploratieve studie naar de samenhang tussen het pedagogisch-didactisch handelen en de interpersoonlijke communicatie van leraren

van der Lans, Rikkert; Zwart, Rosanne; Klugkist, Irene; van Tartwijk, Jan

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Final author's version (accepted by publisher, after peer review)

Publication date:
2017

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

van der Lans, R., Zwart, R., Klugkist, I., & van Tartwijk, J. (2017). *Een exploratieve studie naar de samenhang tussen het pedagogisch-didactisch handelen en de interpersoonlijke communicatie van leraren*. Paper gepresenteerd op Onderwijs Research Dagen 2017, Antwerp, Belgium.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Een exploratieve studie naar de samenhang tussen het pedagogisch-didactisch handelen en de interpersoonlijke communicatie van leraren

van der Lans, R. M., Zwart, R., Klugkist, I., & van Tartwijk, J.

In deze studie worden relaties verkend tussen het pedagogisch-didactisch handelen van leraren en hun interpersoonlijke stijl van communicatie, met als toekomstig doel om feedback en coaching van leraren te optimaliseren. Het pedagogisch-didactisch handelen en de interpersoonlijke communicatie zijn gemeten aan de hand van een leerlingenvragenlijst. De steekproef bestaat uit 474 leerlingen die de vragenlijst invulden over 20 leraren VO. De verkenning geeft weer dat grotere vaardigheid in pedagogisch-didactisch handelen samengaat met meer overeenkomst in leerlingpercepties van de interpersoonlijke communicatie van leraren. De resultaten bevestigen ook eerder onderzoek dat stelde dat leraren die meer activerende werkvormen gebruiken een meer “sturende” en “vriendelijke” stijl van interpersoonlijke communicatie hebben. Discussie kan zich richten op de hoe de resultaten informerend zijn voor coaches.

In Nederland is een nationaal inductieproject opgezet met als doel om vroegtijdige uitval van startende leraren te voorkomen en een snellere ontwikkeling van starters te bevorderen (OCW, 2013). Alle Nederlandse lerarenopleidingen nemen deel aan dit project en hebben de verantwoordelijkheid om programma's te ontwikkelen waarbinnen startende leraren VO begeleid, gevolgd en gecoacht kunnen worden. In alle regio's wordt de kwaliteit van het pedagogisch-didactisch handelen van starters beschreven. Daarnaast verzamelen regio's apart nog aanvullende informatie. In de regio Utrecht wordt ook informatie verzameld over de interpersoonlijke communicatie van de leraar.

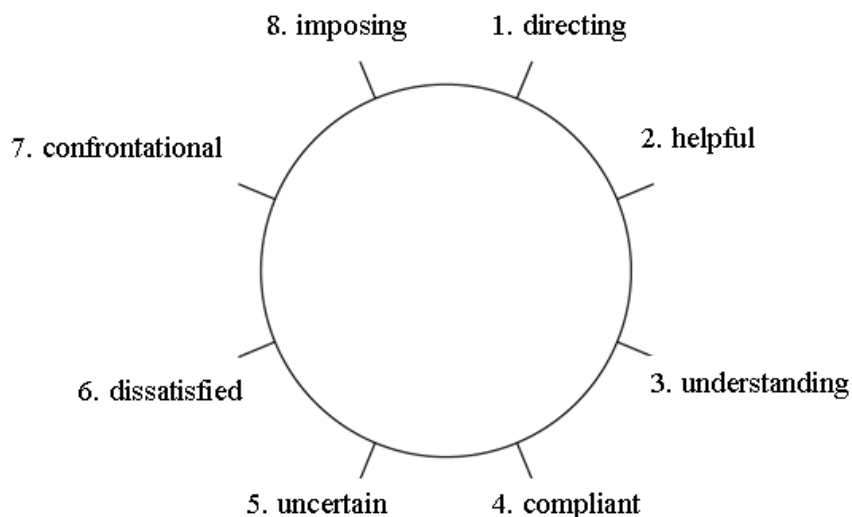
Binnen dit inductieproject krijgen leraren schriftelijk feedback van de leerlingpercepties van hun pedagogisch-didactische handelen. De feedback wordt geclusterd in zes domeinen: “veilig en stimulerend leerklimaat”, “efficiënte lesorganisatie”, “duidelijke en gestructureerde instructie”, “intensieve en activerende les”, “leerstrategieën aanleren” en “afstemmen van instructie” (e.g., Maulana, Helms-Lorenz, & van de Grift, 2015). Onderzoek laat zien dat deze domeinen cumulatief geordend kunnen worden van minst naar meest complex (Figuur 1) (van der Lans, van de Grift, van Veen, 2015).

Figuur 1. Cumulatieve opbouw in het pedagogisch-didactisch handelen van leraren.

	veilig en stimulerend leerklimaat	efficiënte lesorganisatie	duidelijke en gestructureerde instructie	intensieve en activerende les	leerstrategieën aanleren	afstemmen van instructie
Leraar A	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Leraar B	✓	✓	✗	✗	✗	✗
Leraar C	✓	✓	✓	✗	✗	✗
Leraar D	✓	✓	✓	✓	✗	✗
Leraar E	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Leraar F	✓	✓	✓	✓	✓	✓

De interpersoonlijke communicatie van leraren wordt in de regio Utrecht beschreven met de vragenlijst interpersoonlijk lerarengedrag (VIL) (zie Figuur 2). De VIL beschrijft de interpersoonlijke communicatie aan de hand van 8 octanten die ieder een type communicatie beschrijven (van Tartwijk, et al. 2014). Van leraren wordt gediagnosticeerd welke type van interpersoonlijke communicatie het meest dominant is.

Figuur 2. Interpersoonlijkheidscircumplex die acht vormen van interpersoonlijke communicatie met leerlingen beschrijft.

Er is weinig onderzoek naar de relatie tussen didactische handelingen en de interpersoonlijke communicatie. De enkele beschikbare studies hebben zich beperkt tot activerende didactiek (Brekelmans, Slegers, and Fraser, 2001; den Brok, 2001). Daarom wordt in deze studie de samenhang tussen het pedagogisch-didactisch handelen en de interpersoonlijke communicatie verder verkend. De hoofdvraag is:

Is er een verband tussen de leerlingbeoordeling van het pedagogisch-didactisch handelen van de docent en de leerlingperceptie van zijn/haar interpersoonlijke stijl van communicatie?

Methode

Steekproef

De steekproef bestond uit 474 leerlingen uit de onderbouw VO. De leerlingen evalueerden 20 leraren die lesgaven op twee scholen. Van de leerlingen is 49.5% meisje en de leeftijd varieert tussen de 12 en 16 jaar oud.

Instrumenten

De interpersoonlijke communicatie is gemeten met de vragenlijst interpersoonlijk lerarengedrag (VIL) (versie 24 items). Om de perceptie van leerlingen te positioneren in het model is een circumplex analyse uitgevoerd (Grassi, et al. 2010). Model fit is acceptabel (CFI = .91, RMSEA = .063 [95% betrouwbaarheidsinterval: .057 - .068]).

De “Mijn leraar...” vragenlijst telt 40 items. Ponocny’s (2001) T1 en T1m toetsen voor lokale onafhankelijkheid signaleren 3 residuele correlaties. Dit kleine aantal afwijkingen suggereert een acceptabele fit. Met Rasch analyse is voor de leerlingen een persoonsscore uitgerekend.

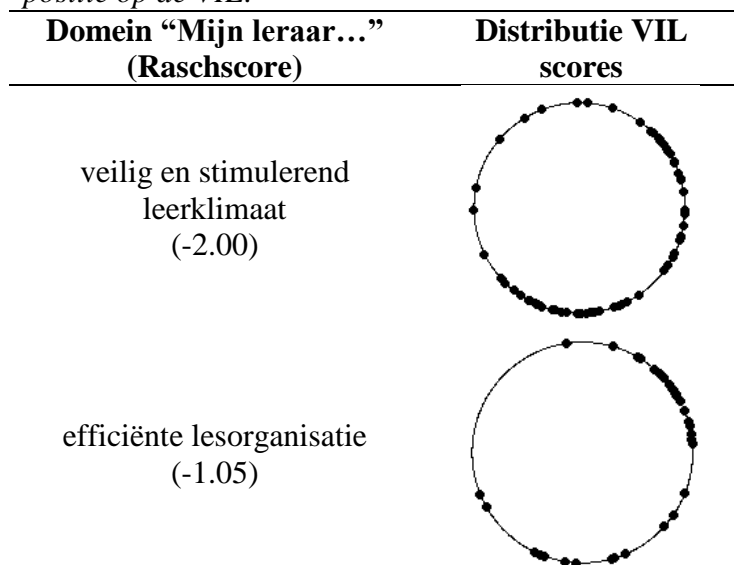
Analyses

Om een antwoord te krijgen op de vraag werden de leerlingen met persoonsscores die behoorden tot hetzelfde domein gegroepeerd en van deze subgroepen werd de door de leerlingen gepercipieerde interpersoonlijke communicatie stijl, visueel in kaart gebracht door gebruik te maken van circulaire grafieken beschikbaar in R package “circular” (Pewsey, et al. 2013).

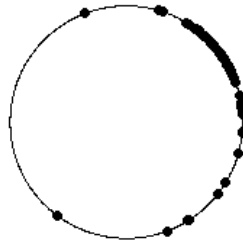
Resultaten en Conclusies

Figuur 3 groepeerde grafieken van interpersoonlijk gedrag per pedagogisch-didactisch domein. De stippen geven posities van leerlingen weer op de interpersoonlijkheidscomplex. In de grafieken is te zien wat de mate van overeenkomst is tussen leerlingen (meer overeenkomst tussen leerlingen kenmerkt zich door een grotere concentratie van leerling percepties mbt interpersoonlijke communicatie op een octant van de omtrek van de cirkel). Leerlingen die het leerklimaat als nog onvoldoende “veilig en stimulerend” ervaren, vertonen de minste overeenkomst in de manier waarop zij de interpersoonlijke communicatie van hun leraren beschrijven. De overeenkomst neemt toe naarmate leerlingen de leraar beoordelen als zijnde meer vaardig. De communicatie stijl is dan voor bijna alle leerlingen gelokaliseerd in de octanten “sturend” en “vriendelijk”. De resultaten herbevestigen de bevinding dat toepassing van activerende didactische werkvormen gepaard gaat met meer “sturende” en “vriendelijke” stijl van interpersoonlijke communicatie (Brekelmans, et al. 2001).

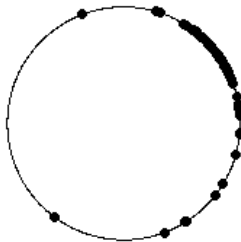
Figuur 3. *Leerlingen gegroepeerd op basis van de zes schalen op de “Mijn Leraar...” en hun positie op de VIL.*

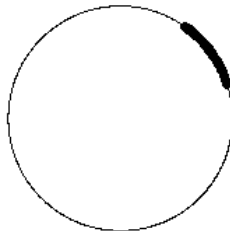
duidelijke en gestructureerde
instructie
(-.37)

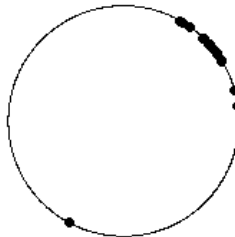
intensieve en activerende les
(.40)

afstemmen van instructie
(1.29)

leerstrategieën aanleren
(2.36)

Wetenschappelijke en praktische betekenis

De resultaten suggereren dat vaardigheid in pedagogisch-didactisch handelen verband houdt met de vaardigheid in interpersoonlijke communiceren. Dit laat de mogelijkheid open voor speculatie dat de ontwikkeling in de één wellicht de (snelheid van) ontwikkeling in de ander beïnvloed. Op welke manier dit gebeurt (is een meer “sturende” en/of “vriendelijke” interpersoonlijke communicatiestijl voorwaardelijk om didactisch te groeien, of is het juist andersom?), moet nog nader worden onderzocht, maar het gegeven dat de twee nauw met elkaar verwant lijken, biedt al aanknopingspunten om de coaching hierop verder te ontwikkelen.

Referenties

- den Brok, P. (2001). *Teaching and student outcomes* (Unpublished dissertation). Retrieved from: <https://www.tue.nl/en/publication/ep/p/d/ep-uid/365c1f40-a0ab-4f90-82b6-48ca3d8e5ce2/>
- Brekelmans, M., Sleegers, P., & Fraser, B.J. (2001). *Teaching for active learning*. In P.R.J. Simons, J.L. van der Linden, & T. Duffy (Eds.), *New learning* (pp. 227–242). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Grassi, M., Luccio, R., & Di Blas, L. (2010). CircE: An R implementation of Browne’s circular stochastic process model. *Behavior research methods*, 42, 55-73. doi: 10.3758/BRM.42.1.55

- OCW [Dutch Ministry of Education, Culture, and Science] (2013b). *Begeleiding van beginnende leraren in het beroep* [Induction of inexperienced teachers]. The Hague, The Netherlands: OCW: <http://www.leroweb.nl/cms/wp-content/uploads/2013/11/Begeleiding-beginnende-leraren.pdf>
- Pewsey, A., Neuhäuser, M., & Ruxton, G. D. (2013). *Circular statistics in R*. Oxford University Press.
- Ponocny, I. (2001). Non-parametric goodness-of-fit tests for the Rasch model. *Psychometrika* 66, 437–460.
- van der Lans, R. M., van de Grift, W. J. C. M. van Veen, K. (2015). Developing a Teacher Evaluation Instrument to Provide Formative Feedback Using Student Ratings of Teaching Acts. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 34, 18-27.
- van Tartwijk, J., Brekelmans, M., den Brok, P., & Mainhard, T. (2014). *Theorie en praktijk van leren en de leraar: Liber Amicorum Theo Wubbels*. Amsterdam, Nederland: SWP